

การจัดการพิพิธภัณฑ์ : กรณีศึกษาห้องพระพุทธรศาสนา ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี

ศิวะรัฐ คำนำ^{1*}

¹หอวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์ : กรณีศึกษาห้องพระพุทธรศาสนา ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดกาญจนบุรี” นี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาหาข้อมูลคุณลักษณะเป็นชื่อของวัตถุ ในการจัดการนำเสนอในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ และศึกษารูปแบบการจัดแสดงวัตถุ ที่เหมาะสมกับการจัดแสดงในศูนย์วัฒนธรรม กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้ กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษาเฉพาะห้องจัดแสดงวัตถุทางพระพุทธรศาสนา ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ขอบเขตด้านเนื้อหาungskศึกษาด้าน ชื่อของวัตถุ หมายเลขวัตถุ สถานที่มา รายละเอียดของวัตถุ วิธีทำและประโยชน์ใช้สอย ท้องถิ่นที่ใช้ ชื่อผู้จัดทำวัตถุ ชื่อผู้บริจาควัตถุ วันเดือนปีที่ได้รับวัตถุ, และศึกษาการจัดแสดงที่เหมาะสมกับศูนย์วัฒนธรรม

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยผู้วิจัยจะเน้นหนักไปในเรื่องการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย และการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จากการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า หอวัฒนธรรม จังหวัดกาญจนบุรี ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งทางสังคมที่มีหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เข้าชมเพื่อศึกษาหาความรู้ ตลอดจนเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคมให้มากที่สุด จากที่เคยเป็นพิพิธภัณฑ์ที่รอให้ผู้คนเข้ามาชม โดยมีเพียงวัตถุจัดแสดง ป้ายข้อมูล บอร์ดนิทรรศการต่าง ๆ ควรเปลี่ยนโฉมมาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ ดึงดูดใจ และการสร้างการเรียนรู้ สิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้เข้าชมสนใจเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ก็คือ การมาชมพิพิธภัณฑ์ไม่ใช่เรื่องน่าเบื่อ น่ากลัว หากแต่ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งพิพิธภัณฑ์ยังควรมีอาคารสถานที่ที่สวยงาม ทำให้ผู้เยี่ยมชมได้มาพักผ่อน และได้ถ่ายภาพสวย ๆ อีกด้วย จากการศึกษาพบว่าพิพิธภัณฑ์ในยุคสมัยของคนส่วนใหญ่ ก็คือพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตชีวา มีการสร้างแบบจำลองที่สมจริง เช่น ในยุคพระพุทธรศาสนาแรกเริ่มเป็นอย่างไร ยุครุ่งรัตนโกสินทร์เป็นอย่างไร แล้วใช้สื่อมัลติมีเดียเพิ่มเติมเพื่อความสมจริง ทำให้พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่ที่เมื่อก้าวเข้ามาแล้วได้รับความรู้ใหม่ ๆ ได้พักผ่อนหย่อนใจ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น

คำสำคัญ : การจัดการพิพิธภัณฑ์, ห้องพระพุทธรศาสนา, ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี

Museum Management : A Case Study of Buddhism Section, Kanchanaburi Cultural center

Siwarath Khumnu^{1*}

¹*Kanchanaburi Cultural Center, Office of Art and Culture, Kanchanaburi Rajabhat University*

*khumnu_2499@hotmail.com

Abstract

"Museum Management : A Case Study of Buddhism Room Cultural center Kanchanaburi Province" The objective of the research "Museum Management : A Case Study of Buddhism Room Cultural center Kanchanaburi Province" is to study the characteristics of the object name, to manage the presentation and to study the suitable display for exhibition format of objects in the cultural center. The boundary of the study area is specifically the room for displaying Buddhist objects, Kanchanaburi Cultural Center Kanchanaburi Rajabhat University, The content scope focuses on the name of the object, material number, location, details of the object. Method and utility Local used, suppliers, donors ,date month year of material receiving, and suitable for the cultural center.

This research is a survey research, in which the researcher focuses on the study of data from research documents and expert review from the researcher as a social organization that is responsible for learning must be adjusted to develop in accordance with the environment to meet the needs of visitors to learn As well as being a recreation within the family Act as part of social development as much as possible. From a former museum that is waiting for people to visit In which there are only objects exhibiting signs and information on various exhibition boards, It should be transformed into a source of learning that is interesting, inviting, and educational. The important thing that makes visitors interested in visiting the museum is Visiting the museum is not a boring and scary thing, but it can be fun and enjoyable at the same time. The museum also has beautiful buildings allow visitors to come and relax. They can take beautiful pictures as well, and the researchers also found that a lively museum is realistic simulation like prehistoric times. The museum should add multimedia for realism Making, that for first impress when the customers entered to museum and gained new knowledge. The Museum also should have relax places more facilities such as sitting area, free internet, coffee shop too.

Keywords : Museum management, Buddhism room, Kanchanaburi Cultural Center

1. บทนำ

1.1. ความเป็นมา และความสำคัญของการวิจัย

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี เป็นสถานที่รวบรวม อนุรักษ์ เก็บรักษา ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และจัดแสดงวัตถุทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหลักฐานที่มีความสำคัญต่อการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญา วิถีชีวิตในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เหตุการณ์สำคัญทางสงคราม และวัตถุที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพการดำเนินชีวิตในแต่ละท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี ตั้งอยู่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 14 ถนนสายกาญจนบุรี – ทองผาภูมิ หอวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี จัดสร้างด้วยเงินสนับสนุนจากธนาคารกสิกรไทย จำกัด โดยมีท่าน มล.ภักศุก กัญญา ผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรีในสมัยนั้นเป็นประธานในพิธีเปิด และรับมอบอาคารศูนย์วัฒนธรรมจากธนาคารกสิกรไทย จำกัด เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2527 การจัดแสดงภายในศูนย์วัฒนธรรม อาคารศูนย์วัฒนธรรมเป็นอาคาร 2 ชั้น แบ่งเป็น 4 ห้อง ดังนี้ ห้องเครื่องมือเครื่องใช้ในบ้าน อาทิ เช่น เขี่ยนหมาก ครก ห้องเครื่องมือในการประกอบอาชีพ อาทิ เช่น เครื่องสีฝัด ระหัดขกมวย และอุปกรณ์การดักจับสัตว์บก และสัตว์น้ำ ห้องประวัติศาสตร์ เป็นห้องที่จัดแสดงโบราณวัตถุตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และในสมัยต่าง ๆ ที่ค้นพบได้ภายในจังหวัดกาญจนบุรี อาทิ เช่น กำไลสำริด ลูกปัด เครื่องปั้นดินเผา เครื่องมือในยุคหิน โลงศพไม้โบราณ รวมทั้งอาวุธของใช้ ภาพถ่ายในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ห้องศาสนา และประเพณี เป็นห้องที่จัดแสดงวัตถุเกี่ยวกับศาสนาประเพณีของไทย อาทิ เช่น พระพุทธรูปปางต่าง ๆ ภาพเขียนเรื่องเทศน์มหาชาติ ตู้พระธรรม คัมภีร์ใบลาน ตาลบัตรโบราณ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันศูนย์วัฒนธรรมเปิดให้บริการบุคคลทั่วไปได้เข้าชมเพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญา วิถีชีวิตในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เหตุการณ์สำคัญทางสงคราม และวัตถุที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นคือสิ่งที่ไม่สามารถเอื้ออำนวยความสะดวก และเป็นที่ยึดจุดใจในการเยี่ยมชม ตลอดจนรูปแบบการออกแบบนิทรรศการที่เก่า การจัดวางวัตถุโบราณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์มากเกินไป และปริมาณข้อมูลของตัววัตถุโบราณที่มีอยู่ในห้องประวัติศาสตร์ไม่สามารถเป็นข้อมูลเชิงลึกได้ จึงทำให้ผู้เข้าชมไม่สามารถทราบถึงประวัติศาสตร์ที่มา คุณลักษณะเป็นชื่อของวัตถุ หมายเลขวัตถุ สถานที่มา รายละเอียดของวัตถุ วิธีทำและประโยชน์ใช้สอย ท้องถิ่นที่ใช้ ชื่อผู้จัดทำวัตถุ ชื่อผู้บริจาควัตถุ และวันเดือนปีที่ได้วัตถุได้แท้จริง

สืบเนื่องจากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นความสำคัญของการทำการวิจัยเรื่องการจัดการพิพิธภัณฑ์ : กรณีศึกษา หอพระพุทธศาสนา หอวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นข้อมูลด้านการจัดวางรูปแบบในลักษณะของพิพิธภัณฑ์ที่มีความสอดคล้อง และเกี่ยวเนื่องในทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนได้คุณลักษณะเป็นชื่อของวัตถุ หมายเลขวัตถุ สถานที่มา รายละเอียดของวัตถุ วิธีทำและประโยชน์ใช้สอย ท้องถิ่นที่ใช้ ชื่อผู้จัดทำวัตถุ ชื่อผู้บริจาควัตถุ วันเดือนปีที่ได้วัตถุการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาหอพระพุทธศาสนา ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดกาญจนบุรี เป็นกรณีศึกษา

1.2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาหาข้อมูลคุณลักษณะเป็นชื่อของวัตถุ ในการจัดการนำเสนอในรูปแบบพิพิธภัณฑ์
- 1.2.2 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดแสดงวัตถุ ที่เหมาะสมกับการจัดแสดงในศูนย์วัฒนธรรม

2. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิพิธภัณฑ์มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกโบราณดั้งเดิม คือคำว่า Mouseion หมายถึง The Temple of The Muses หรือเทวาลัยของเทพธิดาทั้ง 9 ซึ่งมีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษว่า Museum โดยคำว่า Muses นั้นหมายถึงเทพธิดาซึ่งเป็นพระธิดาของเทพซุส (Zeus) และเทพี Mnemosyne เทพีแห่งความทรงจำ เทพธิดาเหล่านี้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสรรพวิทยาการต่างๆ ที่ศึกษา เล่าเรียนกันอยู่ในสมัยกรีก โดยมีพระนามดังต่อไปนี้

- องค์ที่ 1 Clio เทพธิดาแห่งประวัติศาสตร์
- องค์ที่ 2 Urania เทพธิดาแห่งดาราศาสตร์

- องค์ที่ 3 Melpomene เทพธิดาแห่งโศกนาฏกรรม
 องค์ที่ 4 Thalia เทพธิดาแห่งรอยกรอนทำนองเรีงรมย์และเรื่องขบ
 องค์ที่ 5 Galliope เทพธิดาแห่งกาพย์
 องค์ที่ 6 Euterpe เทพธิดากวีนิพนธ์ทำนองเสนาะดนตรี
 องค์ที่ 7 Erato เทพธิดาแห่งกวีนิพนธ์เรื่องรัก
 องค์ที่ 8 Polyhymnia เทพธิดาแห่งเพลงศักดิ์สิทธิ์

องค์ที่ 9 Terpsichore เทพธิดาแห่งการฟ้อนรำ จิรา จงกล (2521 : 21) กล่าวว่า ความหมายของเทวาลัยของเทพธิดาทั้งเก้า แปรได้ 2 ประการ ตรงตามความหมายของพิพิธภัณฑสถานในปัจจุบันคือ ประการที่หนึ่ง หมายถึงสถานที่ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสรรพวิทยาการ อันก่อให้เกิดแรงบันดาลใจที่คนจะศึกษาและค้นคว้าหาความรู้ ประการที่สอง เทพธิดาทั้ง 9 เป็นสัญลักษณ์แทนก่อให้เกิดแรงบันดาลใจให้ผู้คนได้เกิดคิดคำนึง และเกิดความ เพลิดเพลินให้ลิ้มความทุกข์ความกระวนกระวายใด ๆ ด้วยเสียงเพลง และการฟ้อนรำ

Mouseion ในภาษากรีกตามความหมายดั้งเดิมจึงยังคงตรงตามวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานในปัจจุบัน ซึ่งหมายถึงสถานที่ให้ความรู้ และความเพลิดเพลินนั่นเอง สภาการพิพิธภัณฑสถานระหว่างชาติ หรือ ICOM (International Council of Museums) เป็นองค์การระหว่างชาติที่เป็นตัวแทนของอาชีพพิพิธภัณฑสถาน สำนักงานกลางอยู่ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศสมีวัตถุประสงค์สำคัญที่ก่อตั้งเพื่อให้คำจำกัดความของพิพิธภัณฑสถาน ร่วมมือ สนับสนุนสถาบัน และผู้ประกอบอาชีพพิพิธภัณฑสถานดำเนินงานประสานงานให้ความช่วยเหลือ ระหว่างพิพิธภัณฑสถาน และผู้ประกอบอาชีพพิพิธภัณฑสถาน เน้นความสำคัญของหน้าที่ และอาชีพพิพิธภัณฑสถาน ส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจกันของมวลชนโลก (สภาการพิพิธภัณฑสถานระหว่างชาติ, สภาการพิพิธภัณฑสถานระหว่างชาติ International Council of Museums ICOM : 3 - 4) สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของพิพิธภัณฑสถาน โดยจากการพิจารณาราก ศัพท์ของคำว่า พิพิธภัณฑสถาน เดิมมีรากศัพท์มาจากคำว่า “พิพิธ” แปลว่า ต่าง ๆ กัน รวมกับคำว่า “ภัณฑ” แปลว่า สิ่งของ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกัน จึงได้ความหมายว่า สิ่งของต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา แต่หากเติมคำว่า “สถาน” รวมลงไป เป็นคำว่า พิพิธภัณฑสถาน มีความหมายว่า สถาบันถาวรที่เก็บรวบรวม และแสดงสิ่งของต่าง ๆ ที่มีความสำคัญด้านวัฒนธรรม หรือ ด้านวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมาย เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียน และก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ โดยคำนี้ มีความหมายตรงกับคำว่า MUSEUM ของภาษาอังกฤษ พิพิธภัณฑสถานกล่าวถึงในความหมายโดยทั่วไปของพิพิธภัณฑสถานหมายถึงสถาบันหนึ่งที่ถูกสร้าง ขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้เข้าไปศึกษาหาความรู้ตามศาสตร์สาขาวิชาใด วิชาหนึ่ง โดยเฉพาะศาสตร์นั้น ๆ ในมุมมองของสังคมชาวต่างชาติหรือประเทศที่เจริญแล้วมองว่า พิพิธภัณฑสถานเป็นพื้นที่เปิดกว้างให้สำหรับผู้คนทุกชนชั้น เพื่อประโยชน์ในการได้เข้าไปศึกษาหาความรู้ และพักผ่อนในเวลาว่าง สามารถเข้าไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ทำให้กิจการการก่อตั้งพิพิธภัณฑสถานในต่างประเทศนั้น มีอย่างแพร่หลาย(นิคม มูลิกะคามะ, 2521 : 32)

3. ระเบียบวิธีการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑสถาน : กรณีศึกษาห้องพระพุทธรศาสนา ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดกาญจนบุรี” ผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าการสำรวจ และการรวบรวมข้อมูลทางพระพุทธรศาสนาของตัววัตถุ ตลอดจนการออกแบบการจัดวางวัตถุพื้นที่ภายในห้องพระพุทธรศาสนา เพื่อให้เป็นข้อมูลพื้นฐาน และรูปแบบในการจัดวางพิพิธภัณฑสถาน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จะเน้นศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย และการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ตลอดจนการออกแบบพิพิธภัณฑสถานภายในห้องพระพุทธรศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้วางรูปแบบการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

3.1. ข้อมูล และแหล่งข้อมูล

3.1.1 การศึกษาพื้นฐานเบื้องต้น ได้จากการศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสารทางวิชาการ ตำรา รายงาน บทความ จากวารสาร และวารสารอิเล็กทรอนิกส์ แนวความคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งเป็นข้อมูลลักษณะหัตถ์ปฏิบัติ ทั้งนี้จะทำให้ได้กรอบแนวคิด และแนวทางในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 การศึกษาภาคสนาม

3.2. เครื่องมือในการศึกษา

3.2.1 ผู้วิจัย ทำหน้าที่เป็นผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลวัตถุโบราณภายในห้องพระพุทธรศาสนา และตั้งประเด็นคำถาม จดบันทึก วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ในทุกขั้นตอนของการศึกษา แล้วนำมาวิเคราะห์พิจารณาเพื่อทำความเข้าใจ

3.2.2 แบบบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนักโบราณคดี ทางด้านสถาปัตยกรรม รวมถึงประเด็นต่าง ๆ ที่ได้มาจากผู้ให้ข้อมูลลงในสมุดบันทึกของผู้วิจัย รวมทั้งข้อสงสัยบางประการ การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยเอง ในแต่ละครั้งของการเก็บข้อมูลในตัววัตถุโบราณที่ศึกษา

3.3. วิธีรวบรวมข้อมูล

3.3.1 รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสารทางวิชาการ ตำรา รายงาน บทความจากวารสารและวารสารอิเล็กทรอนิกส์ แนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพิพิธภัณฑ์ : กรณีศึกษาห้องพระพุทธรศาสนา ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดกาญจนบุรี

3.3.2 การสัมภาษณ์ และสอบถามผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา และผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมทางด้านการออกแบบห้องนิทรรศการ

3.3.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลักอาศัยประเด็นที่ต้องการ และเชื่อมโยงประเด็น และเรื่องราวต่าง ๆ

3.4. การตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาทำการวิเคราะห์ข้อมูล รวบรวมรูปแบบ และแยกหมวดหมู่วัตถุโบราณ ข้อมูลที่ได้มานี้เป็นข้อมูลที่เป็นจริงที่มีอยู่ในห้องพระพุทธรศาสนา ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดกาญจนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) อย่างยั่งยืน

4. ผลการศึกษา

4.1. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับวัตถุจัดแสดงภายในห้องพระพุทธรศาสนา

ห้องพระพุทธรศาสนาเป็นห้องที่จัดแสดงโบราณวัตถุต่าง ๆ ที่ค้นพบได้ภายในจังหวัดกาญจนบุรี อาทิ เช่น ตู้พระธรรม พระบัวเข็ม พระพุทธรูปประจำวันเกิด พระเครื่องขุนแผน สมุดตำรายา กระดานฉนวน สมุดข่อย ใบพิมพ์พระเครื่อง ตาลปัตร พัดยศ โต๊ะหมู่บูชา ธรรมมาสังคีตสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้น สามารถแบ่งเป็นข้อมูลแต่ละชนิดตามคุณลักษณะเป็นชื่อของวัตถุ หมายเลขวัสดุ สถานที่มา รายละเอียดของวัตถุ วิธีทำ และประโยชน์ใช้สอย ห้องถินที่ใช้ ชื่อผู้จัดทำวัสดุ ชื่อผู้บริจาควัสดุ วันเดือนปีที่ได้วัสดุ ตามที่ได้จดบันทึกได้ดังนี้

หอวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี	
	ชื่อของวัตถุ : พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร
	หมายเลขวัสดุ : 527.4.004
	สถานที่มา : วัดไชยชุมพลชนะสงคราม
	รายละเอียดของวัตถุ : ทำด้วยทองเหลือง ขนาดสูง 63 เซนติเมตร
	วิธีทำและประโยชน์ใช้สอย : ใช้กราบไหว้บูชาระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
	ห้องถินที่ใช้ : ทั่วไป
	ชื่อผู้จัดทำวัสดุ :
	ชื่อผู้บริจาควัสดุ : พระเทพปัญญาสุธี
	วันเดือนปีที่ได้วัสดุ : 20 ตุลาคม 2527

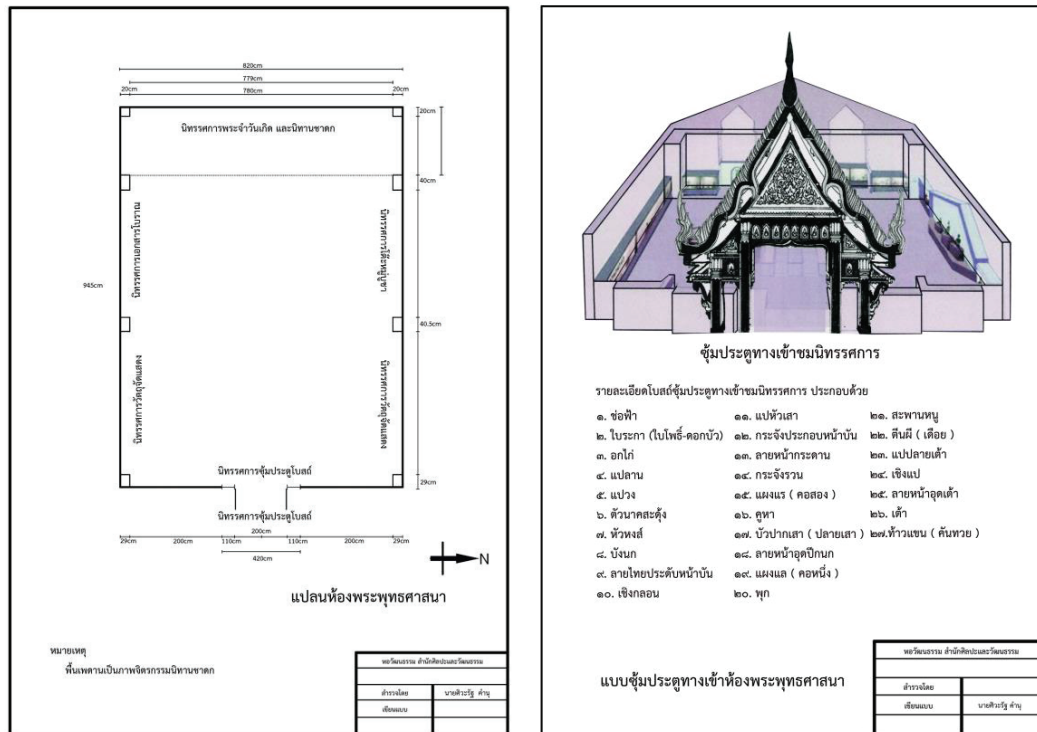

ภาพที่ 1 ข้อมูลวัตถุจัดแสดงภายในหอวัฒนธรรม

ที่มา : ศิวะรัฐ คำนำ

4.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการออกแบบห้องพระพุทธรูป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์ : กรณีศึกษาห้องพระพุทธรูปศาสนาสุโขทัยวัฒนธรรม จังหวัดกาญจนบุรี” ผู้วิจัยได้สรุปผลการออกแบบภายในห้องพระพุทธรูปศาสนา ให้มีจุดเด่นที่จะทำให้ผู้เยี่ยมชมเกิดความประทับใจ ซึ่งตัวห้องพระพุทธรูปศาสนานั้นเป็นการจัดแสดงตัววัตถุเป็นหลัก เพียงแต่ปรับปรุงให้มีความสวยงาม และมีชีวิตชีวา การปรับปรุงห้องทางด้าน การจัดวางให้เหมาะกับการจัดนิทรรศการ นิทรรศการถาวรควรให้เป็นรูปแบบ (Historical Museum) เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมมีความสนใจ และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ และเป็นที่น่าสนใจของผู้เยี่ยมชมนิทรรศการ เพื่อกระตุ้นให้มีผู้เข้าชมอยู่ตลอดเวลา ผู้วิจัยได้สรุปผลการออกแบบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการออกแบบห้องพระพุทธรูปศาสนาสุโขทัยวัฒนธรรม จังหวัดกาญจนบุรี ไว้ดังนี้

ภาพที่ 2 ข้อมูลการรูปแบบนิทรรศการห้องพระพุทธรูป

ที่มา : ศิวะรัฐ คำนำ

5. สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์การจัดการพิพิธภัณฑ์ : กรณีศึกษาห้องพระพุทธรูปศาสนาสุโขทัยวัฒนธรรม จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากตำรา และเอกสารตลอดจนลงพื้นที่วิจัยจากสถานที่จริงในพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ได้นำแนวทางการจัดการพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ มาจัดทำเป็นตัวแบบ (Model) ของพิพิธภัณฑ์ห้องพระพุทธรูปศาสนาสุโขทัยวัฒนธรรม จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการพิพิธภัณฑ์ห้องพระพุทธรูปศาสนาสุโขทัยวัฒนธรรม จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีจุดเด่นที่จะทำให้ผู้เยี่ยมชมเกิดความประทับใจ ซึ่งตัวห้องพระพุทธรูปศาสนานั้นเป็นการจัดแสดงเนื้อหาทางด้านวัตถุโบราณต่าง ๆ ที่ได้รับมอบและบริจาคจากบุคคลต่าง ๆ ทั้งภายในหน่วยงาน ตลอดจนภายนอกหน่วยงาน ซึ่งตัววัตถุที่จัดแสดงนิทรรศการมีความน่าสนใจในตัวของมันเองอยู่แล้ว เพียงแต่ควรปรับปรุงให้มีความสวยงาม ทันสมัย และมีชีวิตชีวา เช่น

ปรับปรุงห้องใหม่ ปรับปรุงการจัดวางตัววัตถุการจัดแสดงให้มีความโดดเด่น เช่นเดียวกับพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ รวมทั้งปรับปรุงให้พร้อมสำหรับการให้บริการ ปรับปรุงห้องทางด้านการจัดวางให้เหมาะกับการจัดแสดงนิทรรศการ ปรับปรุงระบบไฟให้รองรับการติดตั้งสื่อมัลติมีเดีย เป็นต้น ส่วนด้านเนื้อหา และรูปแบบนิทรรศการ นิทรรศการถาวรควรให้เป็นรูปแบบ (Historical Museum) เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมมีความสนใจ และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ และเป็นที่น่าสนใจของผู้เยี่ยมชมนิทรรศการ นอกจากนี้ควรจัดให้มีกิจกรรมจัดวางตัววัตถุโบราณที่สามารถจับต้องได้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และไม่น่าเบื่อสำหรับผู้ที่ต้องการสัมผัสวัตถุ จัดนิทรรศการหมุนเวียน พร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้าชมเยี่ยมชมอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่ต้องมีการประชาสัมพันธ์เจาะจงไปยังกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด เช่น ผู้บริหาร บุคลากร นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ตลอดจนประชาชนทั่วไปในจังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดพื้นที่ใกล้เคียง จุดอ่อนของพิพิธภัณฑ์เท่าที่พบคือสถานที่ที่ตั้งห่างไกลจากแหล่งชุมชนใหญ่ ๆ การจัดแสดงตัววัตถุไม่เหมาะสม กระจัดกระจายอย่างไม่มีรูปแบบแผน รูปแบบห้องและการจัดแสดงไม่มีความน่าสนใจ แสง เสียงในรูปแบบสื่อมัลติมีเดียไม่มีความน่าสนใจ ดังนั้นควรมีการปรับปรุงห้องพระพุทธรูป เพื่อรองรับผู้เข้าชมต่อไป

6. อภิปรายผลการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ(Survey Research) โดยผู้วิจัยจะเน้นหนักไปทางเรื่องการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย ตลอดจนลงพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในส่วนที่ทำการวิจัย และการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ตลอดจนการออกแบบพิพิธภัณฑ์ภายในห้องพระพุทธรูปศาสนาคุณวิวัฒธรรม จังหวัดกาญจนบุรี จะเน้นให้พิพิธภัณฑ์ทำหน้าที่เป็นพิพิธภัณฑ์ในรูปแบบ (Historical Museum) และเน้นให้ผู้เยี่ยมชมมาชมพิพิธภัณฑ์ได้อย่างไม่รู้เบื่อ สามารถมาแล้ววนอีกได้ สนับสนุนให้เกิดกระแสความนิยมในการท่องเที่ยวและเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ เน้นให้ผู้เยี่ยมชมซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาและบุคคลทั่วไป มีความประทับใจพิพิธภัณฑ์และการให้บริการ จนกระทั่งนำไปบอกต่อและทำให้มีนักท่องเที่ยวหน้าใหม่เข้ามาชมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ พิพิธภัณฑ์ได้ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความรับผิดชอบ ต่อสังคม เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สังคมเกิดความตระหนักและรักในพระพุทธรูปศาสนา เข้าใจรากเหง้าและความเป็นตัวตนของโครงสร้างพระพุทธรูปศาสนาในภูมิภาคตะวันตก ตลอดจนเผยแพร่ความเป็นคนภูมิภาคตะวันตกให้เป็นที่รู้จัก จากการวิจัยผู้วิจัยพบว่า หอวิวัฒธรรม จังหวัดกาญจนบุรี ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งทางสังคมที่มีหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เข้าชมเพื่อศึกษาหาความรู้ ตลอดจนเป็นการพักผ่อนหย่อนใจภายในครอบครัว ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคมให้มากที่สุด จากที่เคยเป็นพิพิธภัณฑ์ที่รอให้ผู้คนเข้ามาชม โดยมีเพียงวัตถุจัดแสดง ป้ายข้อมูล บอร์ดนิทรรศการต่าง ๆ ควรเปลี่ยนโฉมมาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ ดึงดูดใจ และการสร้างเรียนรู้ สิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้เข้าชมสนใจเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ก็คือ การมาชมพิพิธภัณฑ์ไม่ใช่เรื่องน่าเบื่อ น่ากลัว หากแต่ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินไปพร้อม ๆ กัน อีกทั้งพิพิธภัณฑ์ยังมีอาคารสถานที่ที่สวยงาม ทำให้ผู้เยี่ยมชมได้มาผ่อนคลายและได้ถ่ายภาพสวยๆอีกด้วย และผู้วิจัยยังพบว่า พิพิธภัณฑ์ในอนาคตของคนส่วนใหญ่ ก็คือพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตชีวา มีการจำลองที่สมจริงเช่นยุคก่อนประวัติศาสตร์เป็นอย่างไร ยุคกรุงรัตนโกสินทร์เป็นอย่างไร แล้วใช้สื่อมัลติมีเดียเพิ่มเติมเพื่อความสมจริง ทำให้พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่ที่เมื่อก้าวเข้ามาแล้วได้รับความรู้ใหม่ ๆ ได้พักผ่อนหย่อนใจและมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น พื้นที่นั่งเล่นฟรีอินเทอร์เน็ต ร้านกาแฟ เป็นต้น จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยได้แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ และนำไปสู่การจัดทำต้นแบบ(Model) สำหรับอีก 2 ห้องนิทรรศการ คือห้องเครื่องมือเครื่องใช้ในบ้าน ห้องเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ที่จะต้องมีการปรับปรุงในอนาคตอย่างเหมาะสมกับสังคมยุคปัจจุบันต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

7.1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านปรับปรุงรูปแบบการจัดนิทรรศการ ภายในห้องพระพุทธรูปศาสนา และผลจากการวิจัยพบว่าสามารถต่อยอดในการปรับปรุงเพื่อให้เกิดมิติของนิทรรศการ และดึงดูดใจผู้สนใจมาเยี่ยมชมหอวิวัฒธรรมแบบไม่น่าเบื่อ และยังอยากกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง

7.2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

- 7.2.1 ควรใช้กระบวนการเทคนิคการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติม
7.2.2 ควรมีการศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา (เพิ่มเติม)

8. กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาวิจัยเล่มนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ และความกรุณาอย่างดียิ่งจากท่าน ดร.ณรงค์เดช รัตนานนท์เสถียร อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ที่ได้อุดหนุนงบประมาณในการศึกษาวิจัย รวมทั้งสถาบันวิจัย และพัฒนา และสำนักศิลปะ และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ที่ได้ประสาน และประชาสัมพันธ์ให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงแหล่งทุน และได้ศึกษางานวิจัยเล่มนี้ ตลอดจนได้รับความเมตตาจากผู้เชี่ยวชาญนักโบราณคดี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรม ที่ให้คำปรึกษา รวมทั้งตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษานี้จนสำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

9. เอกสารอ้างอิง

งามพิศ สัตย์สงวน. (2543). **หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิรา จงกล. (2521). **พิพิธภัณฑ์สถาน**. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร. กระทรวงศึกษาธิการ.

นรพรรณ วัจสนุนทร. (2553). **แนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้: กรณีศึกษามิวเซียมสยาม**.

วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการโรงแรม และการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยรัตนนคร.

นิคม มุสิกคามะ (2521). **วิชาการพิพิธภัณฑ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ศิริพร ศรีสินธุ์โร. (2551). **พิพิธภัณฑ์ภาคสนาม : ประสบการณ์จากคนลงมือ**.

กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2530). **พิพิธภัณฑ์ไทยในศตวรรษใหม่**. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

สุจารีย์ จรัสด้วง. (2552). **การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร**.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรม

ICOM. (2004). **Running a Museum : Practical Handbook**. Paris : ICOM.

Hagedorn-Saupe, Monika and Emert, Axel. 2004.